

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

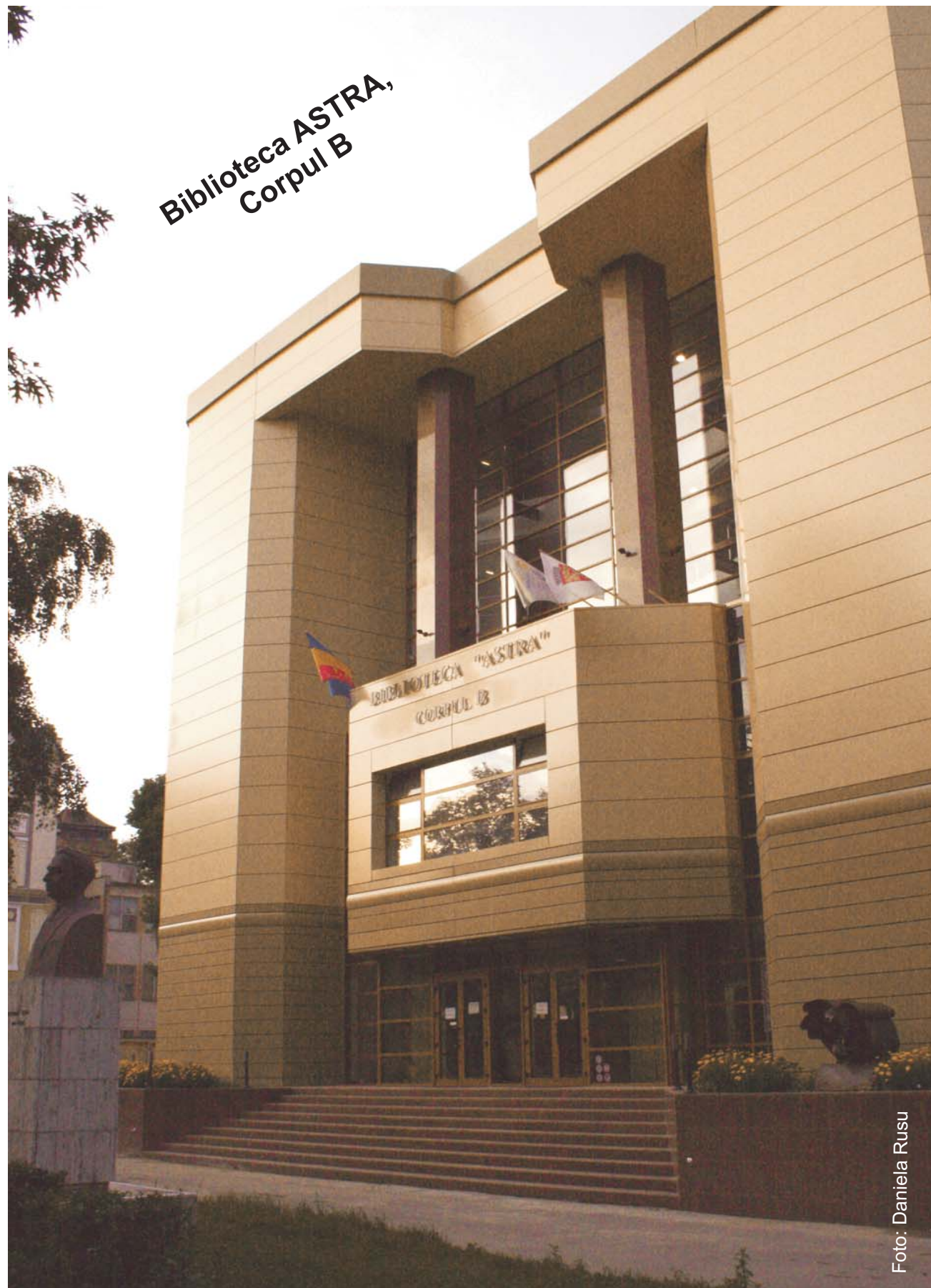
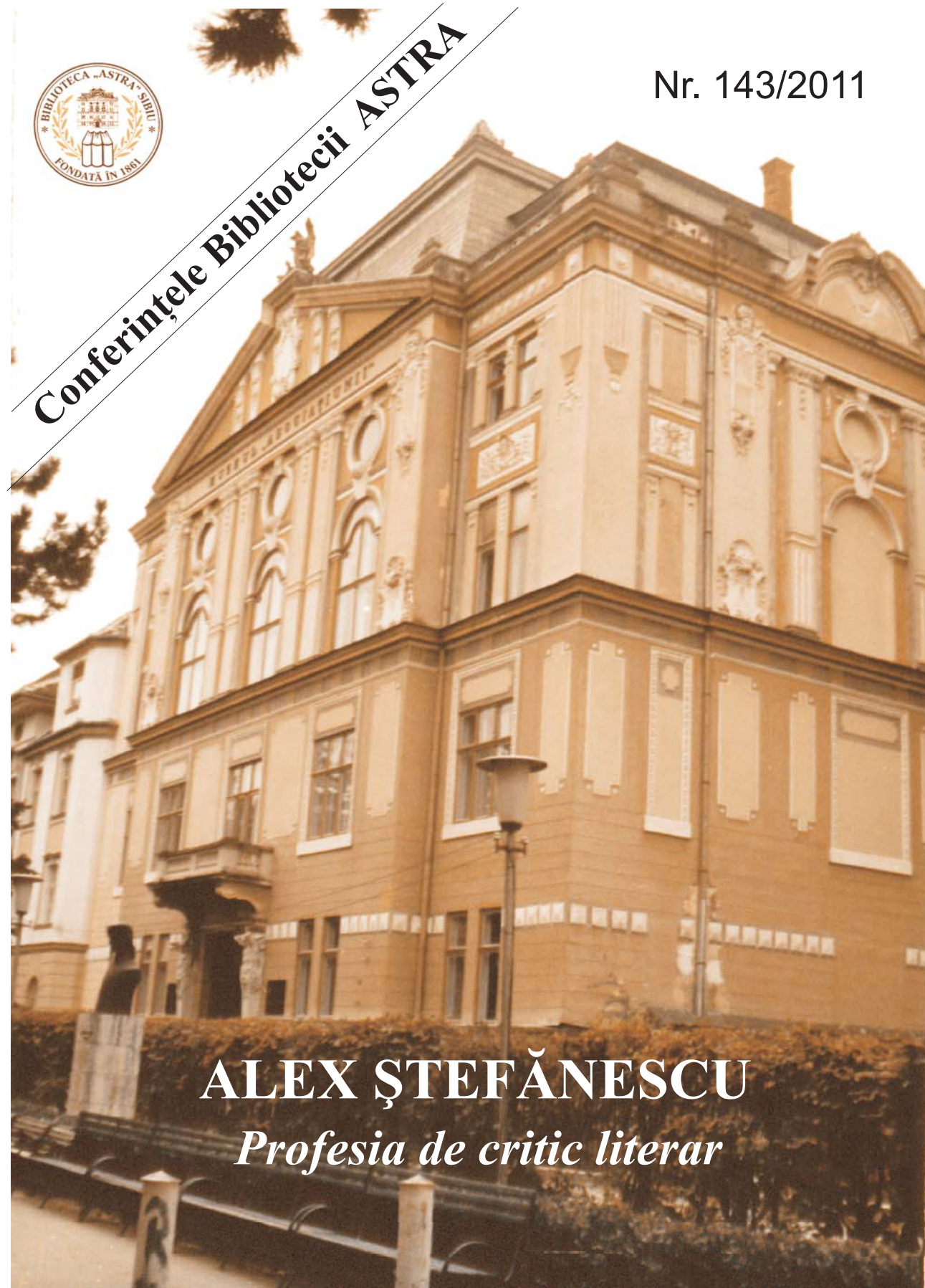

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 143/2011

ALEX ȘTEFĂNESCU
Profesia de critic literar

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

**Conferințele Bibliotecii ASTRA:
ALEX ȘTEFĂNESCU: Profesia de critic literar**

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Tehnoredactare computerizată: Daniela **Rusu**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 20 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail.: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: **1843 - 4754**

Alex Ștefănescu
(1947)

Date bio-bibliografice

Născut la 6 noiembrie 1947 la Lugoj (unde părinții săi, amândoi din nordul Moldovei, s-au aflat temporar).

Școala primară și liceul – la Suceava, între 1954-1965.

Licențiat al Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București, în 1970.

Între 1971-1989 lucrează succesiv în redacțiile publicațiilor: *Tomis*, *SLAST*, *România liberă*, *Magazin*.

Din 1990 – redactor la *România literară*. Între 1995–2010 – redactor-șef al acestei reviste.

Membru al Uniunii Scriitorilor din 1977.

La sfârșitul lui 1994 înființează o editură particulară, *Mașina de scris*, condusă de soția sa, Domnița Ștefănescu.

Membru al Consiliului de Administrație al TVR în perioada 1998-2002.

Cărți:

Preludiu, Ed. Cartea Românească, 1977 (critică literară)

Jurnal de critic, Ed. Cartea Românească, 1980

Tudor Arghezi interpretat de..., Ed. Eminescu, 1981 (antologie)

Între da și nu, Ed. Cartea Românească, 1982 (critică literară)

Dialog în bibliotecă, Ed. Eminescu, 1984 (teorie literară)

Introducere în opera lui Nichita Stănescu, Ed. Minerva, 1986

Prim-plan (35 de profiluri de scriitori români contemporani), Ed. Eminescu, 1987

Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990-1995), Institutul European Iași, 1996 (Premiul Uniunii Scriitorilor)

Întâmplări, Institutul European Iași, 2000 (proză).

Ceva care seamănă cu literatura, Chișinău, Ed. Știința, 2003 (critică literară; Premiul Asociației Scriitorilor din București).

Melania și ceilalți, comedie romantică în șapte părți, București, Ed. Publicațiilor pentru străinătate, 2004.

Jurnal secret, ilustrații de Ion Barbu, București, Ed. Corint, 2005.

Istoria literaturii române contemporane (1941-2000), concepția grafică: Mihaela Șchiopu, fotografii de Ion Cucu, București, Ed. Mașina de scris, 2005. Premiul Uniunii Scriitorilor; Premiul Academiei Române.

Jurnal secret. Noi dezvăluri, ilustrații de Florin Ștefănescu (Linu), București, Ed. Corint, 2007.

Cum te poți rata ca scriitor. Câteva metode sigure și 250 de cărți proaste, București, Ed. Humanitas, 2009.

Jurnal secret. Dezvăluri complete. 2003–2009 (ediție de autor, ne varietur). Desene de Florin Ștefănescu. București, Ed. Corint, 2009 (ediția a II-a – 2010).

Bărbat adormit în fotoliu. Întâmplări. Viniete de Florin Ștefănescu. București, Ed. Curtea Veche, 2010 (ediția a II-a – 2011).

Cum se fabrică o emoție, București, Ed. Ideea Europeană, 2010 (teorie literară).

*

Autor a peste 5.000 de articole de critică literară, publicate în presă.

Autor al piesei de teatru *Melania și ceilalți* jucată la Teatrul „Fantasio” din Constanța în 1992 (cu titlul *Love story în lift*) în regia lui Constantin Dinischiotu și la Teatrul de Stat din Arad în 1994, în regia lui Sabin Popescu.

Autor al scenariului pentru serialul de teatru TV în 12 episoade *Căsătorie imposibilă* (în regia lui Silviu Jicman, difuzat în 2000).

Realizează pentru Realitatea TV, săptămânal, timp de doi ani, 2004-2005, emisiunea *Un metru cub de cultură* (Premiul APTR pentru talk-show-uri pe 2004).

Realizează pentru TVR Cultural, săptămânal, în perioada 2007–2009, emisiunea *Istoria literaturii române contemporane povestită de Alex. Ștefănescu* (Premiul APTR pentru emisiuni culturale pe 2008).

Realizează pentru TVR Cultural, săptămânal, începând din 2009, emisiunea *Tichia de mărgăritar*.

ALEX. ȘTEFĂNESCU. Critic și istoric literar, prozator, dramaturg, publicist, realizator de emisiuni TV. Născut la 6 noiembrie 1947. Redactor-șef (în perioada 1990–2010) al revistei *România literară*.

Autor a 17 cărți, dintre care a avut un mare ecou *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, apărută în 2005 (s-au scris despre ea 270 de articole pro și contra, a fost răsplătită cu Premiul Uniunii Scriitorilor și Premiul Academiei).

Emisiunea *Un metru cub de cultură* difuzată de Realitatea TV i-a adus Premiul APTR pentru talk-show-uri pe 2004, iar altă emisiune, realizată pentru TVR Cultural, *Istoria literaturii române contemporane povestită de Alex. Ștefănescu* – Premiul APTR pentru emisiuni culturale pe 2008.

În 2009 a publicat o carte despre două sute cincizeci de cărți proaste, *Cum te poți rata ca scriitor*. Tot în 2009 a început să realizeze și o emisiune TV pe această temă, *Tichia de mărgăritar*.

CĂRȚI:

Preludiu, Ed. Cartea Românească, 1977 (critică literară)

Jurnal de critic, Ed. Cartea Românească, 1980
Tudor Arghezi interpretat de..., Ed. Eminescu, 1981 (antologie)
Între da și nu, Ed. Cartea Românească, 1982 (critică literară)
Dialog în bibliotecă, Ed. Eminescu, 1984 (teorie literară)
Introducere în opera lui Nichita Stănescu, Ed. Minerva, 1986
Prim-plan (35 de profiluri de scriitori români contemporani), Ed. Eminescu, 1987
Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990-1995), Institutul European Iași, 1996 (Premiul Uniunii Scriitorilor)
Întâmplări, Institutul European Iași, 2000 (proză).
Ceva care seamănă cu literatura, Chișinău, Ed. Știința, 2003 (critică literară; Premiul Asociației Scriitorilor din București).
Melania și ceilalți, comedie romantică în șapte părți, București, Ed. Publicațiilor pentru străinătate, 2004.
Jurnal secret, ilustrații de Ion Barbu, București, Ed. Corint, 2005.
Istoria literaturii române contemporane (1941-2000), concepția grafică: Mihaela Șchiopu, fotografiile de Ion Cucu, București, Ed. Mașina de scris, 2005. Premiul Special al Uniunii Scriitorilor pentru 2005; Premiul Academiei Române.
Jurnal secret. Noi dezvăluiri, ilustrații de Florin Ștefănescu (Linu), București, Ed. Corint, 2007.
Cum te poți rata ca scriitor. Câteva metode sigure și 250 de cărți proaste, București, Ed. Humanitas, 2009.
Jurnal secret. Dezvăluiri complete. 2003–2009 (ediție de autor, ne varietur). Desene de Florin Ștefănescu. București, Ed. Corint, 2009.
Bărbat adormit în fotoliu. Întâmplări. Viniete de Florin Ștefănescu. București, Ed. Curtea Veche, 2010.
Cum se fabrică o emoție, București, Ed. Ideea Europeană, 2010 (teorie literară).

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă .....</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești .....</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș .....</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate .....</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului .....</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 – .....</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>> .....</i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere .....</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu .....</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii .....</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica .....</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel .....</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă .....</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri’a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu .....</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român .....</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române .....</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă .....</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare .....</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român .....</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor .....</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective) .....</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI .....</i>	52

Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului .....</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale .....</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj .....</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu .....</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române .....</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat .....</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea .....</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea .....</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China .....</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI .....</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu .....</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu – .....</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie .....</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică .....</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918 .....</i>	67

Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849 .....</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei .....</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga .....</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica .....</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu .....</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran .....</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul .....</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru .....</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri .....</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată .....</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Trasnilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română .....</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc .....</i>	79
Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din</i>	

	<i>1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române .....</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914 .....</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate .....</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă .....</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian .....</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului .....</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson .....</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale .....</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii .....</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România .....</i>	89
George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane .....</i>	90
Constantin Cubleșan	<i>Mihai Eminescu – Cichul schillerian .....</i>	91
Constantin Cubleșan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist .....</i>	92
Constantin Cubleșan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului .....</i>	93

Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate .....</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian .....</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farkas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca- Șuluțiu	<i>Nu este sub sôre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sí iubésca patrià sí vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu .....</i>	97
Ioan Lupaș	<i>Înfînțarea „Asociațiunii“ și conducătorii ei .....</i>	98
Iosif Sterca Șuluțiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziției, în 19 August st. N. 1905 .....</i>	99
Ion Onuc Nemeș- Vintilă	<i>Bibliotecile publice din Olanda și misiunea lor: „Să facem o comunitate mai bună” .....</i>	100
Virgiliu Florea	<i>Anton Pann în reeditarea-model lui M. Gaster (1936) .....</i>	101
Horst Ernst Klusch	<i>Pe urmele strămoșilor habani .....</i>	102
Ion Agârbiceanu	<i>Raportul Secretariatului general al Secțiunilor literare-științifice ale „Astreii” dela 6 Iunie 1932 – 27 Mai 1933 .....</i>	103
Liliana Popa	<i>Oameni și cărți în Sibiul de altădată .....</i>	104
Vasile Crișan	<i>Protecția patrimoniului cultural sibian. Istorie și actualitate .....</i>	105

George Barițiu	<i>Din istoria Asociațiunii (1861-1888) .....</i>	106
George Barițiu	<i>Raportul Asociațiunii după 31 ani .....</i>	107
Werner Schaal	<i>Noua Bibliotecă Universitară a Universității „Lucian Blaga” – Die neue Universitätsbibliothek der Lucian-Blaga- Universität .....</i>	108
Iarion Pușcariu	<i>Cuvântulă Presidială la deschiderea adunării generale a Asociațiunei transilvane, ținute la 10/22 și 11/23 Octobrie a. c. în Năseudă .....</i>	109
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Constantin Noica .....</i>	110
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Nicolae Tatu .....</i>	111
Vasile Grajdian	<i>Preotul muzician Gheorghe Șoima .....</i>	112
Matei Pamfil	<i>Gustav Weigand și Asociațiunea .....</i>	113
Paul Brusanowski	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna – o viață de sfințenie</i>	114
Paul Brusanowski	<i>Concepția canonică a mitropolitului Andrei Șaguna privind organizarea Ortodoxiei ecumenice și a poziției Mitropoliei românești din Transilvania și Ungaria .....</i>	115
Liliana Moldovan	<i>Deschideri antropologice în opera lui Emil Cioran .....</i>	116
Alexiu Tatu	<i>Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu. Documente de arhivă .....</i>	117

Mariana S. Țăranu	<i>Degradarea sistemului de învățământ, mass-media și persecuțiile religioase din Moldova de la est de Prut în timpul primei ocupații sovietice (1940-1941) .....</i>	118
Rodica Braga	<i>Despre condiția femeii –scriitor .....</i>	119
C. George Săndulescu	<i>Atitudinea Noica .....</i>	120
***	<i>Școala civilă de fete cu internat .....</i>	121
Elena Macavei	<i>Însemnări de călătorie în Scandinavia .....</i>	122
Corina Turcu	<i>Stil și gândire la Augustin Buzura .....</i>	123
Nicolae Balotă	<i>Cercul câinilor muzicanți .....</i>	124
Ion Talos	<i>Franz Obert - cel mai de seamă etnolog ardelean din deceniul al șaselea al secolului al XIX-lea .....</i>	125
Mircea Braga	<i>Mărirea și decăderea reportajului literar .....</i>	126
Mihai Augustin Racovițan	<i>Despre starea românilor din Ungaria dualistă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea .....</i>	127
Onuc Nemeș-Vintilă	<i>Pantheon național sau Istoria este morala care instruează prin exemple .....</i>	128
Constantin Chiriac	<i>Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu .....</i>	129
Iuliu Adrian Paul	<i>Enigma tăblițelor de la Tărtăria .....</i>	130
Emanuel PavelTăvală	<i>Enciclopedia ortodoxiei românești .....</i>	131

Ioan Seni	<i>Pagini din istoricul Despărțământului Astra Năsăud .....</i>	132
Silvia Pop	<i>Despărțământul Blaj al ASTREI (1870-2011) .....</i>	133
Doina Udrescu	<i>Rolul ASTREI în formarea unui patrimoniu artistic național .....</i>	134
Policarp Chițulescu	<i>Noi manuscrise - posibile autografe - aparținând monahului Gavriil Uric de la Neamț .....</i>	135
Lazăr Lădariu; Mariana Cristescu	<i>Dr. Eugen Nicoară – un Mecena al românilor mureșeni .....</i>	136
Mariana Cristescu; Lazăr Lădariu	<i>Despărțămintele Sighișoara, Târgu-Mureș și Târnăveni ale ASTREI .....</i>	137
Bogdan Andriescu	<i>Viața privată în Transilvania secolelor XVI-XVII .....</i>	138
Anca Andreescu	<i>Între jurnalistică și literatură .....</i>	139
Elena Tîrziman	<i>Patrimoniul documentar reflectat în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României.....</i>	140
Rodica Braga	<i>O unică și incredibilă experiență cu Mircea Ivănescu: Commentarius perpetuus .....</i>	141
Mircea Braga:	<i>Proiecția nietzscheeană a Europei Unite .....</i>	142
Alex Ștefănescu	<i>Profesia de critic literar .....</i>	143

Alexandru ȘTEFĂNESCU

Profesia de critic literar *

Am să vorbesc despre profesia de critic literar. Nu sunt nici pe departe cel mai important critic literar care ar putea să facă asta. Totuși am o anumită experiență și e interesant să explic ce a însemnat pentru mine și ce cred că înseamnă în general profesia de critic literar în cultura română, astăzi îndeosebi. Am să mă folosesc pe mine ca material didactic ca să explic anumite idei. Scriu, de altfel, o carte despre meseria de critic literar și am pe o foaie, în fața mea, și titlurile capitolelor din viitoarea carte. Experiența la care mă refeream înseamnă peste 40 de ani de critică literară. În 1970, când eram student în ultimul an de facultate, domnul Nicolae Manolescu, pe care l-am admirat întotdeauna și îl admir și astăzi, m-a îndemnat să scriu critică literară. M-a îndemnat într-un mod autoritar – eu scriam versuri, m-a convins că am înclinație pentru critică. Nu știu dacă acum nu cumva regretă că a provocat această schimbare de destin în ceea ce mă privește...

În cei peste 40 de ani de când scriu și public critică literară, am scris și publicat cu aproximație 5000 de articole. La început le numărăm cu mare înfrigurare, apoi am abandonat această ocupație, ce ținea de vanitatea vârstei. Am mai publicat 17-18 cărți de critică literară, toate consacrate literaturii române contemporane, iar cea mai importantă, din punctul meu de vedere, apărută în 2005, este „Istoria literaturii române contemporane”, o carte de mare cuprindere (aproape 1200 de pagini), o carte care a avut ecou. S-au publicat până acum 270 de articole despre ea. Precizez cu sinceritate – doar 110 favorabile, iar 160 foarte nefavorabile, multe scrise cu o violență de limbă rar întâlnită; ceea ce ilustrează riscul pe care și-l asumă un critic literar când scrie despre scriitori în viață. Scriitorii morți sunt foarte politicoși, nu reacționează niciodată, nu protestează, nu consideră că nu-i înțelegi.

Pe de altă parte, în chip paradoxal, scriitorii valoroși de astăzi sunt mai modești decât scriitorii lipsiți de valoare, care sunt în general agresivi. Și sunt agresivi, poate, pentru că undeva, în sinea lor, își dau seama că nu au valoare și îi doare foarte tare că *se spune* asta.

---

*Conferință susținută în data de 27 mai 2011

10..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

De aici nu rezultă că eu întotdeauna am dreptate. Este foarte probabil că uneori greșesc. Un critic literar nu este un zeu, este un om. Poate să aibă momente de opacitate, să nu înțeleagă valoarea unei cărți. Dar sigur este că nu am făcut niciodată erori de evaluare intenționate, așa cum susțin diverși autori.

Acestea toate ca o scurtă carte de vizită. Ce este însă un critic literar? M-am gândit tot timpul de-a lungul celor peste 40 de ani ce înseamnă să fii critic literar, dacă eu mă instalez în această condiție în mod corect și, dacă da, ce rost am eu în lume, la ce sunt eu de folos. Mai ales că la început chiar părinții mă întrebau cu ce mă ocup și era destul de greu să le explic. Dar și alți semenii nu își dădeau seama de ce este nevoie de critica literară. Literatura îi emoționa, dar critica li se părea ceva în plus.

Foarte insistent și dramatic mi-am pus această întrebare acum șase ani în urma unei întrevederi cu Gigi Becali la hotelul „Marriott”, unde m-am dus, nu contează din ce cauză (să-i vând un fotbalist sau să cumpăr un fotbalist – ceva de genul acesta...). După ce am intrat acolo am rămas în primul rând stupefiat de mărimea statuii lui Mihai Viteazul care era pe biroul lui Gigi Becali, o statuie atât de mare încât ar fi putut fi plasată și într-un parc. Am vorbit cu el, și Gigi Becali a început prin a se referi la profesia mea: „Dumneavoastră sunteți critic literar, nu?, mi-a zis mie Dan Pavel că asta sunteți.” Judecând după ton, era ca și cum m-ar fi prins cu ceva în neregulă. A continuat: „Înseamnă că sunteți un om foarte rău”. I-am răspuns: „Nu sunt absolut deloc rău, sunt prea bun, sunt de o amabilitate excesivă care de multe ori mă face victimă”. „Ba sunteți rău. Vă bucurați de câte ori apare o carte proastă.” „Cum să mă bucur, de ce să mă bucur?” „Pentru ca să aveți despre ce să scrieți. Dacă toate cărțile ar fi bune, dumneavoastră n-ați avea din ce să trăiți. Marea dumneavoastră satisfacție e să apară cărți proaste. Așa vă puteți câștiga existența.”

Vă dați seama ce greu ar fi să-i explic lui Gigi Becali ce înseamnă critica literară. Este un personaj care n-are răbdare și mi-ar trebui mulți ani pentru ca, procedând cu tact pedagogic, recomandându-i cărți, apropiindu-l de literatură, să-l fac să înțeleagă în sfârșit că, de fapt, critica literară este – cum spunea marele dispărut Alexandru Paleologu – *arta de admira*, nu plăcerea de a țopăi de bucurie pe cadavrul unei opere literare. Plăcerea de a admira *în mod exigent, în cunoștință de cauză*.

Un adevărat critic literar preferă să citească o carte bună și să scrie despre ea pentru a-și putea exprima admirația, să arate de ce o admiră și să transmită interesul pentru ea și altor contemporani. Ajungem astfel la diferența dintre un cititor obișnuit și un critic literar. În esență, nu este nici o diferență. Un critic literar este și el un cititor, însă unul profesionist. Spre deosebire de cititorul obișnuit care după ce a citit o carte poate să spună doar că i-a plăcut

sau nu, criticul literar trebuie să spună de ce i-a plăcut sau nu. Și asta nu pentru că este mai inteligent, ci pentru că este mai experimentat. Căci asta face tot timpul. Și nu-i ușor să faci asta toată ziua. Una e să citești din plăcere, și alta să citești din obligație profesională. Mi-aduc aminte că în adolescență, când nici nu-mi trecea prin minte că o să ajung critic literar, citeam din plăcere și parcă ziua era prea scurtă când mă lăsam absorbit de o carte bună. Acum ceva din acea bucurie s-a stins. Citesc, de foarte multe ori, din obligație profesională. Și, credeți-mă, citesc mult mai mult literatură proastă decât cititorul obișnuit. Asta este paradoxul meseriei de critic literar. Oricare alt cititor poate să-și selecteze lecturile. Un critic literar trebuie să citească cam tot ce apare ca să poată recomanda contemporanilor săi literatura cu adevărat bună. Și se produce în timp un fel de intoxicare. Un critic literar parcurge atâta maculatură încât poate ajunge la un adevărat dezgust față de literatură. Dar în momentul când nu mai simți nici o bucurie pentru lectură, te poți considera descalificat, în calitate de critic literar. Un ideal al criticii literare ar fi – oricât de departe ar merge profesionalizarea – să păstreze acea candoare inițială, acea capacitate pe care o aveam toți în adolescență de a ne bucura de o carte. Acel mod liber de a ne lăsa fermecați de frumusețea literaturii.

Vreau să explic de ce mi-am intitulat conferința „Profesia de critic literar”. Cuvântul „profesie” poate părea o brutală demitizare a condiției de critic literar. Problema aceasta se pune în general atunci când este vorba de condiția de scriitor. Multor scriitori nu le convine să spună că sunt de profesie „scriitori”. Pare prea banal. Cum adică, „de profesie”?! Sunt ca un medic, ca un frizer, ca un inginer? Da, bineînțeles că sunt asemenea lor. Și-apoi, chiar dacă această condiție, de scriitor, are ceva misterios, astral, ceva înălțător, nu este corect din partea noastră s-o numim altfel decât profesie, pentru că miracolul nu interesează publicul, el se petrece în sufletul nostru. Este indecent să apărăm în fața publicului și să spunem: „Noi avem o misiune, asta e menirea noastră, este vocația noastră, prin noi vorbește o instanță superioară.” Este și riscant pentru un scriitor să pretindă așa ceva, pentru că atunci societatea poate să-i spună că are parte, probabil, de o răsplată zeească și că nu mai e cazul să primească un salariu! Să fie fericit că trăiește o iluminare!

Trebuie să facem abstracție de această „mitologizare” a condiției de critic literar și de scriitor. Scriitorul este un profesionist al provocării emoției cu ajutorul cuvintelor. Este plătit ca să ne emoționeze. Criticul literar, la rândul lui, este plătit ca să îi evalueze creația. Pare simplu. S-ar putea vorbi sute de ore despre mijloacele pe care le folosește scriitorul, cu inepuizabila lui inventivitate, ca să ne emoționeze. Dar, în esență, îl plătim ca să ne emoționeze; ca să ne captiveze, să ne încânte. Altfel nu merită banii. De la

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

criticul literar trebuie să aflăm dacă o operă literară e bună. Iar dacă în timp constatăm că am dat banii de pomană, nu o să mai credem în opiniile lui, el își va pierde autoritatea. Cui se adresează un critic literar? El se adresează cititorilor. La noi încă este o gravă confuzie. Scriitorii își închipuie că un critic scrie pentru ei. Nu scrie pentru ei. Am explicat multor autori că îi respect foarte mult, chiar și pe cei fără talent, pentru că au un soi de eroism, pentru că mizează totul pe această îndeletnicire care nu este sigură, căci se pot trezi cu părul alb și fără o operă, înțelegând că și-au închinat viața unei himere. Îi stimez pe toți, dar când scriu un articol nu mă adresez lor. Dacă m-aș adresa scriitorilor, aș putea foarte bine să le trimit scrisori particulare în care să le explic ce părere am despre cărțile lor.

Eu nu fac pedagogie cu scriitorii, nu vreau să îi învăț cum să scrie. Unii scriitori mă întrebă: „La ce îmi ajută mie că ai scris chestia asta?” Dar nu mi-am propus în nici un fel să îi „ajut”. Eu vreau să mă fac folositor *cititorilor* (și scriitorilor în calitatea lor de cititori). Deci mă adresez tuturor cititorilor. Îmi fac datoria față de ei. Îi informez în legătură cu ceea ce am citit, pentru că nu toată populația unei țări poate citi toate cărțile care apar. Fiecare are altă îndeletnicire. Așadar, un critic literar este un om care nu face altceva decât să citească și să îi țină la curent pe ceilalți cu ceea ce crede că ar merita să citească la rândul lor. Este foarte important ca el să își facă datoria față de public. Ce deosebire există între scriitor și criticul literar? În general, prin tradiție se crede că scriitorul este foarte important, este un creator, iar criticul – un fel de umbră a scriitorului, un profitor al muncii scriitorului; nu face decât să inhibe spiritul lui creator, să-l descurajeze. Chiar marele Eminescu a căzut în capcana acestui resentiment față de criticul literar. Să ne aducem aminte versurile lui: „Critici voi, cu flori deșarte,/Care roade n-ați adus/E ușor a scrie versuri/Când nimic nu ai de spus”. Dar Eminescu nu se referea la Titu Maiorescu, ci la o serie de autori obscuri care îl defăimau și printre ei erau nu numai critici literari, ci și poeți de mâna a doua. De fapt tot Eminescu mărturisea undeva că visul său e să scrie o poezie care să-i placă lui Titu Maiorescu, căci criticul ideal la care se gândește când scrie ceva sau revizuește ceva e Titu Maiorescu. Avea deci în minte un cititor, iar Titu Maiorescu era cititorul profesionist. Se adresa – cum e și firesc – ideii de *cititor*.

După părerea mea, între un scriitor și un critic literar nu este o foarte mare deosebire. Se poate sesiza o deosebire flagrantă doar în ceea ce privește *obiectul de referință* al scrisului lor. Scriitorul scrie despre realitate, iar criticul despre realitatea literaturii. Amândoi scriu. Doar că scriitorul scrie despre ce vede în jur, despre existența reală a oamenilor, despre relațiile dintre ei, iar criticul literar scrie despre ficțiunea scriitorului, scrie despre ce a scris

scriitorul. Asta a dus la ideea că un critic face o literatură de gradul doi, adică o literatură despre literatură. Poate apărea și o literatură de gradul trei sau patru, când un critic scrie despre, de exemplu, opera critică a lui Călinescu, apoi vine altul care scrie despre criticul care a scris despre Călinescu ș.a.m.d.

Toate aceste oglindiri succesive pot să dea impresia de inutilitate, de narcisism, de ocupație sterilă. Dar nu sunt. De fapt este un joc intelectual, o permanentă activare a minții, o formă de înnobilare a ființei omenești. Problema este dacă mai are cineva timp de toate astea. Nu are. Din păcate. Și asta spre paguba celor care nu au timp. Se pierd multe din cauza modului febril, nesăbuit în care ne trăim viața. Dar asta este o discuție pe care ar trebui să o susțină Liiceanu sau alt filosof.

Iată și alte întrebări posibile. Când trebuie să faci cineva critică literară? La tinerețe sau la bătrânețe? Călinescu a dat acestei întrebări un răspuns de neuitat. A folosit o formulă paradoxală, în stilul său caracteristic: criticul literar este un scriitor care a ratat în poezie, proză și teatru. Adică a experimentat și a încercat să scrie în toate genurile pe care le cunoaște, le-a înțeles mecanismele și în cele din urmă, fiind în cunoștință de cauză, are competența necesară ca să se pronunțe asupra poeziei, prozei sau teatrului.

Eu, fără să desconsider deloc ingeniozitatea interpretării lui Călinescu – cine ar putea să o facă? este vorba de un critic genial – am totuși o altă opinie: cred că foarte bine e să faci critică literară când ești tânăr și abia apoi, dacă simți nevoia, să scrii poezie, proză sau teatru. Când ești tânăr, scriind critică literară, *înveți* cum e făcută literatura, te uiți la ea și te întrebi cum a fost creată, o analizezi atent, *înveți* din această examinare atentă. Pentru că cititorul obișnuit nu o citește atent, o citește lăsându-se transportat de ficțiune, de emoție, de frumusețea ei literară. Pe de altă parte, tânărul este integru din punct de vedere moral, curat, are reacții spontane, nu minte. Nu există critic literar care să-și păstreze această integritate morală până la sfârșitul vieții. Oricât de cinstit ar fi, oricât ar dori să lupte cu presiunile făcute asupra sa, cedează în cele din urmă, intransigența lui se erodează. Mă refer la criticii cinștiți – și avem mulți – iar nu la cei care de la început fac o afacere din critica literară. Pe aceștia nici nu-i consider critici literari. Se produce în timp o cedare pentru că presiunile pe care scriitorii le exercită în timp asupra criticilor sunt infernale și dovedesc o inventivitate extraordinară. Nici nu *înveți* bine să te aperi în fața unui tip de imixtiune, că se și inventează altul. Criticul este mereu nepregătit; și este vulnerabil și pentru că, stând mai tot timpul în casă, ca să citească, nu are experiență în lupta cu viața. Când iese din casă este precum o bufniță care se rătăcește ziua pe o stradă.

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Se exercită asupra lui multe presiuni. În primul rând este reacția imediată de nemulțumire. Cei despre care scrie că nu au talent, că nu au valoare, nu-i mai răspund la salut, îl amenință, îl jignesc – practic ar putea ajunge, fiind cinstit până la capăt, în situația de a nu mai putea ieși în societate sau de a fi mereu atent cui întinde mâna, ca să nu riște să rămână cu ea întinsă.

Unii autori sunt și subiectivi, și instabili afectiv. Mă gândesc uneori, amuzat, să public o carte, și am să și fac asta spre sfârșitul vieții, o carte în care să reproduc pe o coloană toate dedicațiile primite de-a lungul timpului de la scriitori și alături, pe altă coloană, toate reacțiile pe care ei le-au avut *după* ce le-am comentat și evaluat creația. Și atunci se va vedea: în stânga – „lui Alex Ștefănescu, cel mai talentat critic literar, singurul în care am încredere, care chiar dacă mă desființează are dreptate” etc., iar în dreapta – „Ești un dobitoc, n-ai înțeles nimic, degeaba ai citit atât, faci parte dintr-o mafie literară, știu cine te-a influențat... câți bani ai luat, mă, ca să mă distrugi?” Ei bine, chestiile astea pot părea amuzante, dar când sunt trăite nu mai sunt deloc amuzante. Sunt zile întregi când poți fi afectat de aceste reacții, de aceste treceri dintr-o extremă în alta. Chiar de curând am reprodus, în replică la un articol foarte violent scris la adresa mea de Ștefan Borbély, un ultraintelectualizat critic din Cluj, dedicația de pe una din cărțile lui: „Domnului Alex Ștefănescu, întreaga admirație a lui Ștefan Borbély”. Așa scria Ștefan Borbély pe vremea când încă spera că îl voi prezenta elogios în *Istoria literaturii române contemporane*. Pentru ca *după* apariția cărții mele, constatând că nu figurează în paginile ei, să susțină în scris, furios, că sunt, de când mă știe, un biet „locotenent al lui Nicolae Manolescu”, că am avut întotdeauna foarte puține idei, că sunt un „frustrat belicos” etc.

Mi-am spus: poate că, într-adevăr, sunt o nulitate și un personaj odios, dar atunci cum se explică faptul că eseistul din Cluj îmi declara cândva „întreaga lui admirație”? Ce credit poate să aibă un om ca el care admiră deplin, fără nici o rezervă, pe cineva demn de dispreț?

Sunt și alte forme de exercitare a presiunii. Sunt autori care declară că li s-a făcut... rău după ce au citit ce ai scris despre ei, că au avut probleme cu inima. Sunt autori care te invită la restaurant. Sunt autoare frumoase, care se uită la tine semnificativ, pe sub gene, și în clipa aceea aproape că începi să și crezi că sunt talentate. Nu-i ușor să rămâi indiferent la asemenea priviri. Toate acestea și altele. Ei, și-apoi, e dependența criticului literar de revista la care lucrează. Am avut norocul să lucrez la o revistă care cultivă și apără, prin tradiție, spiritul critic, *România literară*. Dar ce te faci dacă lucrezi la o revistă la care redactorul-șef este un poet sau un prozator minor care vrea să fie lăudat? Nu-l lauzi, înseamnă să rupi relațiile cu revista aceea, apoi cu alta și alta, până când nu mai ai unde să publici.

Forma supremă de integritate a unui critic literar ar fi să tacă. Dacă vrea totuși să se exprime, trebuie să lupte ca să spună ce crede. Am făcut timp de doi ani o emisiune, *Un metru cub de cultură*, la Realitatea TV. Acolo invitam eu personalități ale culturii noastre, dar publicul nu are cum să știe că foarte mulți alții încercau să mă convingă să-i invit. Ceea ce este destul de neplăcut; căci una e să-ți alegi tu, după anumite criterii, invitații, și alta este să-și ofere serviciile cineva. Unii dintre cei care doreau să apară la televizor erau autori într-atât de lipsiți de valoare, încât mi-ar fi compromis emisiunea. Le-am spus că nu pot să fac asta și, bineînțeles, s-au supărat.

În România sunt 2450 de membri ai Uniunii Scriitorilor și încă 4-5000 de autori care nu sunt membri ai acestei organizații. Dar Dumnezeu nu distribuie tuturor talentul, ca pe un ajutor social. Din cei 2450 de membri ai Uniunii Scriitorilor, după părerea mea, doar vreo sută sunt scriitori adevărați, și doar vreo zece sunt foarte buni. Ceilalți au doar meritul că scriu.

E bine să existe mulți oameni care scriu. E bine ca în cultura românească să existe o arie mare de selecție. Dar nu înseamnă că toți cei care vor să devină scriitori chiar vor deveni. Eu nu mă gândesc cu antipatie la cei care se simt lezați când afirm despre ei că nu au valoare, ci mă gândesc – și nu sunt ipocrit – cu simpatie și compătimire; dar mă gândesc cu compasiune și la mine, pentru că trebuie să le suport reacțiile de multe ori lipsite de fair-play.

Nu înțeleg de ce cred unii scriitori că un succes regizat, falsificat poate să însemne ceva pentru ei. Eu nu m-aș mulțumi deloc cu un succes obținut prin aranjamente și insistențe. Adevăratul succes pentru mine ca scriitor ar fi ca mergând pe stradă să văd că un necunoscut are cartea mea în mână și că a fost atât de nerăbdător s-o citească, încât a deschis-o încă de pe stradă și că, absorbit de lectură, merge neatent, lovindu-se de ceilalți trecători. Acesta e succesul: să vezi că pe cineva îl interesează cu adevărat ceea ce scrii tu. În rest, premii literare, cavouri la Bellu pe alea scriitorilor, traduceri în străinătate, laude ditirambice la lansări – toate acestea nu înseamnă nimic, absolut nimic.

România este unică în lume prin amploarea interesului față de literatură; cu asta ar trebui să ne mândrim. Eu am vorbit, poate, sarcastic despre această situație, dar ar trebui să ne bucare că la noi nu s-a stins interesul pentru literatură. Mi se întâmplă să întâlnesc oameni dornici să devină scriitori peste tot, în orice instituție, în orice oraș, în cele mai diferite medii sociale. Am trăit numeroase întâmplări legate de aceste întâlniri neașteptate. Un agent de circulație, în timp ce eram la volan, m-a fluierat foarte categoric. Când m-am oprit mi-a explicat că scrie versuri și că voia de mult să mă cunoască. Și că mă roagă să-i citesc versurile. Erau versuri de dragoste, polițistul era un bărbat foarte frumos – semăna puțin cu Eminescu dar, evident, nu avea nici pe

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

departe talentului lui. Mi s-a întâmplat ca un dentist, în timp ce îmi făcea o lucrare, să-mi lase un mic aspirator un gură și să-mi spună: „Uite, mai avem puțin, aș vrea să vă citesc niște versuri de-ale mele”. Și a scos din sertar niște foi și a început să-și declame versurile, patetic. Imaginați-vă scena. Eu cu aparatul acela în gură, iar el recitând. Puteam să spun că nu îmi plac versurile? Dădeam și eu din cap foarte zelos, lăsând impresia că poemele sunt bune. Un general al SRI m-a invitat la sediu, ceea ce m-a emoționat; m-a tratat cu un coniac și o cafea. Se pregătea să publice carte de versuri și m-a rugat să-i spun părerea mea și, eventual, să-i fac o selecție. Un prim-ministru, autorul unor versuri, mi-a trimis volumul său. Nu există profesie în care să nu fie doritori să facă literatură. Este, ca atmosferă, ca stare de emulație, ceva încurajator.

Interesul pentru literatură nu s-a stins la noi. Este adevărat că dacă aș face o statistică – am schițat una, dar n-am competența unui sociolog – s-ar vedea că interesul pentru literatură s-a refugiat în orașele mici și sate. În orașele mari este diminuat. Dacă statul român ar înțelege acum că producția de texte literare reprezintă o valoare, că talentul literar e ca un zăcământ, la fel de important ca acela de țitei sau de aur, ar putea să-l exploateze inteligent și avantajos pentru toată lumea. Am trimis odată un memoriu unui guvern postrevoluționar în care explicam că literatura este cea mai bună marfă pentru export, pentru că, după ce ajunge în afara țării, rămâne în continuare și în țară, în aceeași cantitate. Dacă vinzi aur sau țitei, rămâi fără ele. Pe când literatura, exportată fiind, rămâne și acasă. Este o marfă miraculoasă, nu s-a mai văzut o asemenea marfă. Ar trebui valorificată. Au reușit sud-americanii să facă afaceri cu literatură, o afacere culturală, frumoasă. Acesta este încă un mod în care noi risipim bogăția țării. Faptul că nu captăm acest flux de talente literare din România și nu-l valorificăm.

Mă întorc la ce face criticul literar copleșit de abundenta producție de texte literare. Este foarte important să discearnă, să stabilească ce anume merită să fie considerat literatură și ce nu. Pentru că în literatură funcționează un principiu neîntâlnit în alte domenii, și anume: *numai ceea ce este valoros există*. Asta este foarte interesant. De exemplu, o mașină bună există ca și una proastă. Se află amândouă acolo, nu poți să le ocolești, ocupă un spațiu. Dar literatura nu există decât atunci când are valoare. Altfel, pur și simplu nu există. Degeaba are forma unei cărți, degeaba copertile unei cărți proaste seamănă într-o bibliotecă cu cele ale unei cărți bune. Una există, alta nu există. Ca să folosim limbajul filosofilor: în domeniul literaturii, *criteriul axiologic devine criteriu ontologic*. Criteriul de valoare devine criteriu de existență.

Noi nu putem introduce în circuitul vieții culturale „cadavre” de literatură. De aceea avem o mare responsabilitate. Noi trebuie să ne asumăm răspunderea și să îndemnăm publicul să se apropie de literatura adevărată,

bună sau mai puțin bună, dar de *literatură*, nu de o falsă literatură, nu de o literatură fantomatică pe care de fapt nu o citește nimeni. Puteți constata asta ori de câte ori intrați într-o librărie; din sutele de cărți de autori români, o mare parte stau acoperite de praf și numai câteva sunt mereu deschise sau cumpărate. Partea vie este mult mai restrânsă decât partea moartă dintr-o literatură. Asta este una din misiunile criticului: să despartă ceea ce este viu de ceea ce este mort.

Mai este de spus ceva, foarte important: în momentul de față criticul ar trebui să se ocupe nu numai de citirea și evaluarea textului, ci și de *relansarea interesului pentru literatură*. Dispare, sub ochii noștri, în întreaga lume (în România, din fericire, mai lent decât în multe alte țări), interesul pentru literatură, ceea ce reprezintă o mare pierdere. Dispare pentru că nu are cine să-l transmită, pentru că nimeni nu pune suflet în asta, pentru că trebuie un anumit eroism ca să propagi literatura.

Literatura nu poate fi citită ca alte texte – de aici pleacă totul. Literatura are un limbaj al ei care nu mai este cunoscut decât unora. Se va ajunge în curând ca limba literaturii să aibă un regim de limbă moartă, ca latina sau greaca veche. Asta mă îngrijorează cel mai mult: ideea că în viitor (nu contează că eu nu voi mai fi atunci) s-ar putea să nu se mai citească, să nu mai fie cunoscută această limbă zeiască (de fapt, singura limbă *cu adevărat omenească*) – asta chiar îmi dă un sentiment de zădărnicienie, de descurajare.

Cum trebuie citită literatura? În orice caz, *altfel* decât textele care oferă informații. Am un exemplu pe care l-am mai folosit și la care țin foarte mult. De câte ori trecem strada ne uităm la semafor și știm bine ce înseamnă fiecare culoare. Cum reacționează un om care vede că la un semafor sunt aprinse, de exemplu, simultan, culoarea roșie și verde? Putem face o anchetă și vom constata că toți consideră semaforul defect. Chiar e. Dar această simultaneitate a culorilor poate fi considerată și altfel. Ca un joc. Ca o tachinerie. Ne putem imagina că semaforul a devenit scriitor și se joacă. Iar aprinderea simultană a celor două culori poate să însemne: „Poți să treci, poți și să nu treci!”. Ca în versurile populare: „Du-te-ncolo,/ Vino-ncoace,/ Lasă-mă/ Și nu-mi da pace!” Are trecătorul sufletul pregătit ca să intre în acest joc? Pe stradă ar fi o catastrofă ca un trecător să gândească asemenea unui cititor de literatură, pentru că s-ar produce accidente. Dar în literatură, în bibliotecă, tocmai de o libertate interioară este nevoie. Eu cred că trebuie să-i reînvățăm pe oameni acest joc care este magic și căruia mulți i-au uitat regulile. Să-i învățăm în primul rând pe tineri, în școală, pentru că mulți profesori suferă de un fel de frigiditate estetică și nu pot transmite bucuria lecturii. Am văzut într-un manual de literatură ceva grotesc – poezia *Floare albastră* de Eminescu,

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

diafana poezie a lui Eminescu, analizată astfel: care sunt actanții? schițați diegeza poemului! stabiliți seriile sinonimice! treceți într-un tabel, pe o coloană, arhaismele și, pe altă coloană, neologismele! etc. Și mă gândeam: ce improprie și alienantă metodă de a trata un asemenea poem au găsit autorii manualului. Dacă aș fi elev și aș studia întâi manualul, nu aș mai citi în vecii vecilor poezia *Floare albastră*. Să reînvățăm să citim și să colaborăm pentru asta mi se pare prima urgență în momentul de față.